

Een kijkje in Engeland en Schotland Is de Britse zuivelsector op de goede weg?

Tekst en beeld: Jef Verhaeren

Volgens het recentste (2013) witboek van Dairy UK, de Britse zuivelfederatie, zijn de Britse melkveehouders professioneel, toegewijd en efficiënt, gebeurt de melkophaling efficiënt, flexibel en dynamisch en geldt dit ook voor de verwerking. Het Verenigd Koninkrijk, dat de laatste 30 jaar een turbulente zuivelgeschiedenis kende, is inderdaad de derde grootste zuivelproducent van de EU, na Duitsland en Frankrijk, en de zuivelsector is goed voor de hoogste productiewaarde in de Britse landbouw. Toch geven heel wat melkveehouders er de brui aan en sinds 2011 dreigt de productie onder de zelfvoorzieningsdrempel te zakken.

Melkveebedrijfging poolshoogte nemen in Engeland en Schotland in het kader van het IFAJ-wereldcongres (International Federation of Agricultural Journalists) van de landbouwjournalisten.

Britse landbouw in een notendop

Het Verenigd Koninkrijk van Engeland, Schotland, Noord-Ierland en Wales heeft 64 miljoen inwoners. 3 procent van de actieve bevolking werkt in de landbouw, die 70 procent van de landoppervlakte inneemt. Toch is de landbouw slechts goed voor 0,7 procent van het bnp. De productiewaarde van de landbouw bedroeg in 2011 6,83

miljard euro. De zuivelsector, goed voor een productiewaarde van 3,94 miljard euro, is met voorsprong de belangrijkste, gevolgd door de rund- en kalfvleessector (2,79 miljard euro), de tarweproductie, waarvoor het VK eveneens de derde plaats bekleedt in de EU, (2,29 miljard euro) en de pluimveevleessector (2 miljard euro). Als men de tarwe- en gerstproductie samentelt, staat die echter met 3,1 miljard euro productiewaarde op de tweede plaats. De varkenssector moet het stellen met 1,27 miljard euro productiewaarde en de sector lammeren en schapen, waarvoor het VK de belangrijkste EU-producent is, met 1,22 miljard euro productiewaarde. Engeland is de belangrijkste landbouwregio met 83 procent van de VK-productiewaarde, op afstand gevolgd door Schotland (9 procent), Noord-Ierland (4 procent) en Wales (3 procent).

De helft van de 17,1 miljoen ha landbouwland is bestemd voor granen, waarvan 65 procent tarwe. Het VK telt 31 miljoen schapen, 10 miljoen stuks rundvee, 9,6 miljoen kippen en 4,5 miljoen varkens. Er zijn zo'n 325.000 landbouwbedrijven met een gemiddelde oppervlakte van 55 ha. Gezien het lage landbouwinkomen blijkt de landbouw steeds minder aantrekkelijk voor jongeren. De gemiddelde leeftijd van de Britse landbouwer is 59 jaar. Als voedselproducent is het VK slechts voor 59 procent zelfvoorzienend.

Het voert ruim dubbel zoveel in dan het uitvoert. Gemiddeld is 23 procent van de VK-landbouwoppervlakte 'benadeeld gebied'. Voor Schotland is dat zelfs 84 procent en voor Wales 80 procent. De akkerbouw bevindt zich vooral in de vlakke gebieden in het zuiden en het oosten van het VK, schapen en - in zekere mate - melkvee vindt men vooral in het bergachtige westen en noorden.

De melkveehouderij in het VK

Ook viceminister George Eustice, bevoegd voor landbouw, vertelde ons dat de Britse zuivel-

De stal van 'Abbots Manor' (Waitrose Farm).

Bedrijfsmanager Andy Mathews van 'Abbots Manor' zegt dat hij de kostprijs onder de huidige melkprijs van 34 eurocent kan houden.

Het conventioneel melkveebedrijf van Waitrose Farm produceert 5 miljoen liter en de gemiddelde melkgift bedraagt 9.100 liter.

Mackie's of Scotland heeft een eigen melkveestapel van 300 koeien.

sector performant is en meer wil exporteren, onder meer naar de Verenigde Staten.

In juni 2013 telde het VK 13.265 melkveebedrijven, tegen nog 14.549 in 2012 en 22.992 in 2003. Dat betekent een vermindering met 8,8 procent in 10 jaar. In Engeland en Wales daalde het aantal bedrijven van 16.977 in 2003 tot 10.581 in 2013, in Schotland van 1.590 tot 896 en in Noord-Ierland van 4.425 tot 2.684. Frankrijk (77.200), Duitsland (80.800), Italië (37.400) en zelfs Ierland (18.500) en Nederland (18.500) tellen heel wat meer melkveehouders dan het VK.

Het aantal koeien per bedrijf ligt met 126 gemiddeld dan ook wel hoger. Het is het hoogst in Schotland met 185 koeien per bedrijf. Met een productie van 14,08 miljard liter is het VK zoals gezegd de derde grootste EU-zuivelproducent na Duitsland (30,63 miljard liter) en Frankrijk (24,67 miljard liter). Daarmee blijft de Britse melkproductie weliswaar zo'n 10 procent onder het Britse quotum. Die VK-melkproductie wordt gerealiseerd met 1.782.000 koeien (1.113.000 in Engeland, 223.000 in Wales, 167.000 in Schotland en 280.000 in Noord-Ierland). De gemiddelde melkgift per koe bedraagt in het Verenigd Koninkrijk 7.355 liter. Rekening houdend met de vetcorrectie daalde de melkproductie in 2012-2013 met 3,5 procent. Enkel in Schotland steeg ze lichtjes. Het VK voert meer rauwe melk uit dan het invoert en ook meer room en melkpoeder. Het voert echter heel wat meer boter en kaas in dan het uitvoert.

De gemiddelde melkprijs bedroeg in 2013 40,18 eurocent/liter, 12,7 procent meer dan in 2012. De Britse melkprijs bleef daarmee echter onder het EU-gemiddelde van 41,27 eurocent. Intussen is de melkprijs in het VK, mede door de Russische boycot, gezakt tot ongeveer 34 eurocent.

De Britse zuivelsector is nog steeds getekend door zijn geschiedenis. Tot 1994 leverden alle Britse melkveehouders aan de Milk Marketing Board, in feite een officiële superproducentenorganisatie die de melkprijs bepaalde en de grondstof verkocht aan de industrie. Wegens onwettige monopolievorming werd de Milk Marketing Board in 1994 door de Europese Commissie ontbonden. De melkveehouders probeerden zich coöperatief te verenigen maar de verwerkende industrie begon premies te geven aan de boeren om hen rechtstreeks te doen leveren. In de jaren negentig waren de coöperatieve melkveehouders nog goed voor 45 procent van de melkproductie. Ze waren verspreid over drie coöperaties: Milklink voor het zuiden van het Verenigd Koninkrijk, First Milk voor het midden en Dairy Farmers of Great Britain voor het noorden. De coöperaties zagen zich verplicht zelf te gaan verwerken. Daardoor ging de reële melkprijs bij de coöperaties lager liggen dan die bij de privé-industrie.

Vandaag wordt nog 25 procent van de melk coöperatief verwerkt. Er zijn nog twee grote

Britse coöperaties, First Milk en United Dairy Farmers, die ongeveer de helft van hun melk zelf verwerken. Het Deense coöperatieve Arla Food haalt in het VK bij haar Britse leden 3,2 miljard liter op en dat is meer dan de coöperatieve First Milk en United Dairy Farmers samen. Dairy Crest, eveneens een private verwerker, en het eveneens private Müller-Wiseman (in Duitse handen) halen elk zo'n 1,5 miljard liter op en verwerken ongeveer 1,8 miljard liter.

Waitrose farm

In Hampshire, tussen Londen en Southampton, aan de rivier Test bezochten we het melkveebedrijf van de 'Waitrose farm' in Leckword Estate. Dit domein van 1.500 ha behoort toe aan de Waitrose-supermarktketen. Naast heel wat andere activiteiten zoals akkerbouw, wijnbouw en tuinbouw heeft het een biomelkveebedrijf, dat produceert en verwerkt voor de 300 Waitrose-supermarkten, en een conventioneel melkveebedrijf, met 600 melkkoeien, hoofdzakelijk zwartbont Holstein. Het is ondergebracht in een nieuw gebouwde

Mackie's of Scotland biedt een breed gamma producten onder eigen merk.

'Abbots Manor'. Naast gras, hooi en kuilmaïs worden de koeien gevoed met luzerne en andere granen, bijproducten van koolzaadolie, vitamines en mineralen.

De koeien staan in open stallen en worden goed verzorgd. Ze worden gemolken in een carrousel. Het bedrijf produceert 5 miljoen liter en de gemiddelde melkgift bedraagt 9.100 liter. Samen met de melk van 58 andere melkveebedrijven die voor Waitrose melken, wordt de melk voor de Waitrose-keten verwerkt door Dairy Crest. Die 'Waitrose-melkveehouders' werken volgens een eigen Waitrose-lastenboek.

Bedrijfsmanager Andy Mathews zegt dat hij de kostprijs onder de huidige melkprijs van 34 eurocent kan houden maar dat niet alle melkveehouders daarin slagen. "Er is een groot verschil in kostprijs per liter tussen de bedrijven", zegt hij. Andy verwacht dat de prijs nog zal dalen en hoopt dit onder meer op te vangen door meer gras te voeren.

Schotse melkveehouderij

Zoals al gesteld zijn er in Schotland nog amper 900 melkveebedrijven. Die zorgen wel voor 10 procent van de melkproductie van het Verenigd Koninkrijk (1,28 miljard liter). Het gemiddeld aantal koeien per bedrijf (185) is hier dan ook merkbaar hoger dan het gemiddelde in het VK (126). De totale Schotse melkveestapel telt 167.000 koeien. De melkveebedrijven bevinden zich vooral in het zuidwesten van Schotland, waar het gras lang groeit en de winters het zachtst zijn. Maïs groeit er in Schotland niet. Het meest voorkomende ras is zwartbont Holstein, maar in het westen vindt men ook nogal wat Ayrshire. We hebben ook Zweeds roodbont gezien.

Volgens Nigel Miller, voorzitter van NFU Schotland (National Farmers Union), heeft de Schotse zuivel, ondanks het feit dat de verwerking voor een groot deel in buitenlandse handen is, behoefte aan een eigen merk. Vandaag wordt 92 procent van de productie afgezet in het Verenigd Koninkrijk. "Met een eigen Schots imago zouden we meer kunnen uitvoeren", zegt Miller. De Schotse melk wordt vooral opgehaald door Arla, Müller-Wiseman en First Milk. Er zijn echter heel wat grote melkveebedrijven die hun melk, soms ook die van een aantal collega's, zelf verwerken, zoals Connage Highland Dairy in Inverness, dat 150 koeien melkt en biologische kaas produceert, en Mackie's of Scotland.

In Schotland krijgen de koeien ook whiskydrif.

Mackie's of Scotland

Maitland Mackie, die onlangs stierf op 77-jarige leeftijd, bouwde de familiale melkveehouderij in Rothienorman bij Aberdeen uit tot een roomijsbedrijf met een omzet van 28 miljoen euro. Het bedrijf biedt een breed assortiment producten onder eigen merk aan en brengt onder dat merk sinds 2009 ook aardappelchips uit, goed voor een omzet van 5 miljoen euro. Mackie's produceert 11 miljoen liter luxerroomijs per jaar voor de Britse en buitenlandse markt. Het merk Mackie's behoort tot de 15 topmerken van de Britse voedingsindustrie. Mackie's telt 70 werknemers. De energie wordt opgewekt door drie windmolens van 2,5 megawatt en 175 kilowattpiek zonnepanelen.

Het bedrijf beschikt over 650 ha waarop aardappelen, graan en kuilgras wordt geteeld. Het heeft een eigen melkveestapel van 300 koeien, vooral zwartbont Holstein. Voorheen werden ze gekruist met Jersey en nadien met Zweeds roodbont. Naar de toekomst toe wil men overstappen naar zuiver zwartbont Holstein. De minder productieve koeien worden gekruist met Belgisch Witblauw (de Schotten noemen dit British Blue) voor vleesproductie. De koeien worden gemolken met 5 melkrobots.

Bij Barclay Mair in Turiff

In Turiff, ten noorden van Aberdeen in de Angus-streek, bezochten we het melkveebedrijf van vader Kenneth en zoon Barclay Mair. Zij melken 300 koeien in een 28x28 visgraatmelkstal. In totaal hebben ze 700 dieren, waaronder ook Suffolk-schapen.

Het bedrijf beschikt over een areaal van 324 ha, waarvan 142 ha graan, vooral tarwe. De rest is grasland. De koeien krijgen een mengeling van gras, tarwe en stro, whiskydrif, vitamines en mineralen. De melk wordt opgehaald door Müller-Wiseman.

Ook Kenneth Mair vertelt dat hij en zijn zoon Barclay de kostprijs onder de huidige lage melkprijs van 34 eurocent kunnen houden. Hij beklagt er zich echter over dat de jongeren uit de melkveehouderij en de veeteelt in het algemeen stappen. "Dit is niet in de eerste plaats een melkveeregio maar het Angus-ras dankt zijn naam aan de streek. Steeds meer jongeren verlaten echter de veehouderij. Zij kunnen meer verdienen in de oliebusiness in het noorden van Schotland. De bedrijven blijven dan achter in handen van de oudere boeren die zich steeds meer gaan beperken tot de graanteelt", aldus Kenneth Mair. ←

Onder meer bij de familie Mair wordt de melk opgehaald door Müller-Wiseman.